

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Леа Иванова Вайсова „Властта в ситуация: теоретични и емпирични аспекти“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, професионално направление: 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Автор: проф. дн Кольо Коев

Становището, което един научен ръководител може да предложи за труда на своя дисертант, е по необходимост обременено с двойно ограничение: най-напред то се пише след като трудът се е случил и следователно препоръките, съветите и критиките към дисертанта са изпълнени или не. Иначе казано, въпросното становище може да има само констативен характер, защото научният ръководител вече си е свършил работата: по-добре или по-зле. На второ място, след като научният ръководител е допуснал труда до защита, той несъмнено застава зад него и подкрепя изцяло своя дисертант. Иначе казано, той няма как да бъде „свободен от ценности“ коментатор. Въпросът е каква е полезната стойност на становището на научния ръководител при тези две ограничения. Струва ми се, че на него му остава най-вече да представи нещо като привилегирован поглед отвътре към работата на дисертанта. Това ще се опитам да направя и аз по-нататък.

Леа Вайсова извървя дълъг път, за да стигне дотук. По-дълъг, отколкото ми се искаше, но вероятно неизбежен с оглед на активността ѝ в различни (понякога дори несъизмерими) полета, както и с оглед на интересите и пристрастията ѝ.

Първоначалната тема, която двамата с нея обсъждахме, беше „Природата като дискурсивни практики“ и тя предполагаше предимно емпирична работа. Постепенно обаче стана ясно, че Леа има амбицията да се впусне в по-дълбоки теоретични води, което доведе както до разширяване на предметния фокус, така и до промяна на цялостната мисловна стилистика. Екологичните дискурси останаха в зоната на аналитичен интерес (Част I на дисертацията: „Природата във фокуса на две граждански

мобилизации“), но към тях се добавиха и заниманията с граждански протести от по-различен характер, които междувременно бяха избухнали и придобиваха все по-висока интензивност, което предопредели по-общото центриране върху колективните мобилизации и съпровождащите ги политически дискурси: на първо място дискурса за властта. За Леа Вайсова обаче това означаваше проблемите на властта като импулсиращо се от несигурността отношение (или „властта в ситуация“, както гласи актуалното заглавие) да бъдат открити в контекста на съпровождащите ги теоретични хоризонти.

Възникна и обстоятелство, което едновременно благоприятстваше и усложняваше работата по така оформилите се тематични кръгове. Защото Вайсова стана неразделна част от протестите, които трябваше да проблематизира (включително с интервюта в хода на самите протести). Свидетелство за непосредствената ѝ включеност във вълната от протести (и същевременно за пристрастеност към една аналитична гледна точка) е издаденият съвместно с Д. Смилов сборник *Протестът: анализи и позиции в българската преса – лято 2013* (излязъл, когато протестите още не бяха утихнали). Както ще стане ясно по-нататък в становището ми, Леа се постара да превърне затруднението в предимство, осъществявайки по този начин един от съществените приноси в дисертацията си.

Така, с известно забавяне, беше реализирана дисертацията в настоящия ѝ вид. Сега тя изглежда относително балансирана композиция от емпирия и теория. При това теоретичните глави са в един важен смисъл предизвикани от емпиричната работа като нейно задълбочаване и същевременно като търсене на отговори на породените от нея въпроси или като препращане към следваща емпирична работа. Ще дам два примера.

В първата част дискурсите от протеста срещу Закона за горите, според Леа Вайсова, изявяват един вид конспиративна логика („разкриване на истина чрез оповестяване на тайна“) – активирана впрочем не само от протестиращите, но и от тези, срещу които се протестира. В Част Втора, в контекста на по-общото обсъждане на веригата дискурс-субект-властови отношения при Фуко, тази логика на разкриване на тайна се оглежда в специфична техника на конституиране на субекта на властови отношения чрез „разкриване на себе си“ като специфично продължение на проблема за

„функционалността на тайната“. По-нататък в дисертацията тази линия е разгърната чрез очертаването на фигурата на „гражданина-следовател“, която просветва и в хоризонтите на антиправителствените протести от 2013-2014 г.

Вторият пример за подобна обвързаност между емпирична и теоретична работа отвежда към един от важните за мен приноси в работата на Леа Вайсова. Вече стана дума за двойствената ѝ позиция – включеност в протестите/изследване на протестите, – която е едновременно затруднение и шанс. Възползвайки се от тази ситуация, тя успешно демонстрира как специфичната асиметрия интервюиращ-интервюиран тук се лабилизира, при което самият интервюиращ става част от специфично взаимодействие, което неизбежно рамкира интервюто. Или ако се опитам да го изразя на етнометодологически език, в този случай се вижда как интервюто като социологически метод се приплъзва към превръщането си в „членови“ метод. Оттук и поставянето на метод в кавички в заглавието на съответния параграф. Подобен тип социологическа саморефлексия е много рядко срещана изобщо в българската социология. Разбира се, в дисертацията работата с етнометодологията и феноменологията на Шютц няма само този ефект, а е и условие за сенсибилизиране на анализа на лабилността/несигурността на властта.

В теоретичните глави Леа Вайсова демонстрира интелигентно четене, разбиране и прилагане за специфичните цели на дисертацията на сложни концепции, при това от най-разнороден характер: Шантал Муф, Ернесто Лакло, Мишел Фуко и Харолд Гарфинкъл, Макс Вебер и Люк Болтански (ако изброя само някои от авторите). Но, подобно и на други свои колеги – млади автори, – тя също се поддава на очарованието на четенето, при което на моменти работата със съответните мислителни придобива донякъде самоцелен характер. Ще повторя обаче – това е по-скоро чар на младостта, отколкото фундаментална слабост и се надявам, че с времето дисциплината на писането ще надделее над опиянението от четенето.

Несъмнен принос на дисертацията е описанието „в движение“ на възникването на една от най-значимите през последните години активистки групи – Протестна мрежа – с формирането на нейните послания по време на протеста, с нейната „плаваща“ структура, с всички противоречия на специфичната ѝ идентичност, вътрешни конфликти

и т.н. Дълбочинните интервюта предлагат интересен поглед отвътре към протеста и към предизвикалите го събития, те позволяват да се видят как се изграждат и как функционират носещите конструкти на една гражданска мобилизация, как ретроспективно се формира „извънредно събитие“, как се поражда ad hoc средства за информация contra „пропагандната машина“ на дезинформиращите медии, как през погледа на участниците се дисквалифицират „лицата на протеста“, как се разгръщат „перформативните употреби“ на Протестна мрежа и т.н. Мислейки си за евентуална публикация на дисертацията, бих препоръчал на Леа малко повече интерпретативна работа върху спецификата на Протестна мрежа на основата на направените интервюта и на документацията, която тя е събрала, за да се открие по-добре характерният профил на това несъмнено ключово за последното десетилетие социално движение.

Авторефератът отразява адекватно логиката и структурата на дисертацията, а публикациите по темата са достатъчно на брой и препращат към основните моменти от дисертацията. Нямам съвместни публикации с дисертанта.

В заключение: Основавайки се на аргументираните в рецензията научни достойнства и приноси на дисертационния труд „Властта в ситуация: теоретични и емпирични аспекти“, убедено препоръчвам на Леа Иванова Вайсова да бъде присъдена образователната и научна степен Доктор, професионално направление: 3.1. Социология, антропология и науки за културата..

20. 05. 2018

София

Проф. дн. Кольо Коев